

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

1. קבוצת חג האור:

*תוכני הפעילות מיועדים לצורכי הדרכה והוראה בלבד, ואין לעשות בהם כל שימוש אחר מעבר לשימוש זה

חנוכה חל בתקופת החורף, שבה הימים קצרים והלילות ארוכים (21 בדצמבר, הוא היום הקצר בשנה, שאחריו האור הולך ומתגבר). עמים רבים במזרח הקדמון חגגו בימים אלו וקיימו פולחני אש במטרה להבטיח את חידוש האור.

חגי אור רבים נחגגו בתקופה זו בשנה ברחבי העולם בקרב עמים קדומים, והם נחגגים גם היום. האגדה התלמודית מספרת על האדם הראשון שפחד מהחשיכה הגוברת בתקופה זו והיה בטוח שזה בגלל חטאו. כשראה שהיום מתארך בחזרה, הבין שמדובר בטבעו של עולם, ולפי המסופר בתלמוד – קבע חג בן שמונה ימים:

לפי שְׂרָאָה אֲדָם הָרִאשׁוֹן יוֹם שְׁמִתְמַעֵט וְהוֹלֵךְ, אָמַר: "אֲזִי לִי, שְׁמָא בְּשָׁבִיל שְׁסָרְחִיתִי עוֹלָם חָשׂוֹךְ בְּעָדִי וְחוֹזֵר לְתֵהוּ וְבָהוּ וְזוֹ הִיא מִיתָה שְׁנִקְנֶסָה עָלַי מִן הַשָּׁמַיִם." עָמַד וַיֵּשֶׁב ח' יָמִים בְּתַעֲנִית וּבְתַפְלָה. כִּיּוֹן שְׂרָאָה תְּקִיפֶת טִבֶּת וְרָאָה יוֹם שְׁמֵאֲרִיד וְהוֹלֵךְ, אָמַר: "מִנְהָגוֹ שֶׁל עוֹלָם הוּא." הִלֵּךְ וַעֲשָׂה שְׁמוֹנֶה יָמִים טוֹבִים. לְשָׁנָה הָאַחֶרֶת עָשָׂאן לְאֵלוֹ וּלְאֵלוֹ יָמִים טוֹבִים. הוּא קָבַעַם לְשֵׁם שְׁמִים וְהֵם קָבְעוּם לְשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים.

תלמוד בבלי, מסכת עבודה זרה, דף ח' עמוד א'
(התלמוד הבבלי נכתב בבבל בערך ב-500 לספירה. הקטע שכאן מתאר תקופה קדומה)

? שאלות לדין

? האם יש קשר בין חג שמונת הימים של האדם הקדמון בימי החשיכה לשמונת ימי חנוכה?

? האם למעשה חז"ל הכירו באגדה זו במקורו הקמאי-אוניברסלי של חג האורים, שקדם אלפי שנים לסיפור החנוכה?

המרכיב של אור בחג החנוכה נותר עד היום, וכן מִנְיַן שמונה ימים וחגיגת החג בתקופת כסלו.

בעת המודרנית, חנוכה מהווה בשביל יהודים רבים בארצות הנצרות מעין תחליף ל"כריסמס" הנוצרי. מתנות חנוכה ומנהגי חנוכה משפחתיים רבים נוצרו מתוך צורך של יהודים בגולה "להתמודד" עם חגם המרכזי של הנוצרים.